

ADATOK A FELSŐ-KONGÓ ÉS A FÜZES-ERDŐ KÉTSZÁRNYÚ (DIPTERA) FAUNÁJÁHOZ

TÓTH SÁNDOR

H-8420 Zirc, Széchenyi u. 2.
e-mail: flycatcher@vnet.hu

TÓTH, S.: *Data to the Diptera fauna of the Felső-Kongó and the Fűzes-forest.*

Abstract: Previously there were no significant dipterological collections in the designated research areas belonging to Szigliget, and to a lesser extent the Hegymagas region. The fauna of the 6 studied dipterous families on the Biodiversity Days of 2014 proved to be somewhat deprived. Only 86 species have been detected. The number of species for the area increased with historical data to 116.

Keywords: Szigliget, Hegymagas, Biodiversity Days, Diptera, faunistics

Bevezetés

A Magyar Biodiverzitás-kutató Társaság 2006-tól évente, az ország egy kiválasztott pontján szervez Biodiverzitás Napokat. 2014-ben a Szigliget, illetve kisebb részben Hegymagas közigazgatási területéhez tartozó Felső-Kongó és Fűzes-erdő 8 kijelölt pontján, június 6-a és 8-a között került sor a XII. Biodiverzitás Napok megrendezésére. A vizsgált területek közül a 4-es és az 5-ös mintavételi hely teljes egészében Hegymagas területére esik.

A területen főleg puhafaligetek, üde gyepek, bokros-ligetes vizes élőhelyek, valamint üde és száraz kaszált gyepek váltakoznak (**1. ábra**). Saját kutatásom az alábbi kétszárnyú családokra terjedt ki: Culicidae (Csípőszúnyogok), Bombyliidae (Pöszörlegyek), Tabanidae (Bögölyök), Stratiomyidae (Katonalegyek), Syrphidae (Zengőlegyek), Tachinidae (Fürkészlegyek). E családok a Bakony-vidéken viszonylag jól kutatottak (TÓTH 1999a, 1999b, 2000, 2004, 2006, 2012). Ennek ellenére, a rendelkezésre álló publikációkban többnyire kevés a területre vonat-

kozó adat. Bár az időjárás is kedvező volt a gyűjtésre, a vizsgált kétszárnyú családok többnyire szegényesnek bizonyultak. Ezt jól szemlélteti az alábbi összeállítás (1. táblázat):

1. táblázat: A XII. Biodiverzitás Napokon vizsgált kétszárnyú családokra vonatkozó tájékoztató adatok

Család	Hazai fajsám	Bakonyvidéki fajsám	Biodiverzitás Napok fajsáma	Irodalmi adatok	Irodalom
Culicidae	50	46	4	5	TÓTH (2006)
Bombyliidae	70	44	7	1	TÓTH (1973, 1978, 2000)
Tabanidae	60	48	13	1	TÓTH (1968, 1999a)
Stratiomyidae	50	45	6	5	TÓTH (1981, 1999b)
Syrphidae	382	340	23	16	TÓTH (2001)
Tachinidae	431	361	33	2	TÓTH (1986, 2012)
	1043	884	86	30	

1 ábra: A kutatási terület: 1. puhafaliget (fűz, nyár), 2. rehabilitált üde gyepek, sásos foltokkal, 3. üde bokros ligetes vizes élőhely, 4. legeltetett és kaszált üde gyepek, 5. fás-bokros zavart élőhely, 6. kaszált félszáraz gyepek, 7. kezeletlen gyomos, bokrosodó gyepek, 8. kaszált üde gyepek.

Anyag és módszer

A vizsgálat tárgyát elsősorban a terepen jelenlévő kifejlett rovarok képezték. Ez alól csupán a csípőszúnyog lárvák vízi hálóval való felkutatása tért el. A vizsgálat során a kétszárnyú rovarok gyűjtésére megszokott eszközök (légyháló, csipesz, szúnyogszippantó cső, Malaise-csapda) használatára került sor. A kijelölt mintavételi helyek szerint fiolákban tárolt anyag determinálása, néhány kivételtől eltekintve, száraz állapotban történt. Az anyagból gyűjteménybe csupán néhány preparált példány került.

Az identifikációhoz felhasznált fontosabb szakirodalom:

Culicidae: MIHÁLYI & GULYÁS (1963), TÓTH (2007), KENYERES & TÓTH (2008)

Bombyliidae: TÓTH (1977)

Tabanidae: MAJER (1987)

Stratiomyidae: MAJER (1977)

Syrphidae: SACK (1928–1932), STACKELBERG (1970), STUBBS & FALK (1983), TORP (1994), VAN VEEN (2004)

Tachinidae: MIHÁLYI (1986), TSCHORSNIG & HERTING (1994)

2. ábra: A szerző Malaise-csapdája Hegymagas mellett, az 5. számú mintaterületen (fotó: Tóth Sándor)

Eredmények

A Szigligethez, illetve kisebb mértékben Hegymagashoz tartozó kijelölt kutatási területen korábban nem folytak jelentősebb dipterológiai gyűjtések. Szigliget lelőhellyel ugyan találhatunk adatokat az irodalomban, de mivel ezeknél nem szerepel közelebbi lelőhely megnevezés

(kivétel pl. Szigliget: Vár-hegy), nem valószínű, hogy a vizsgálati területhez tartoznak. A fauna a vizsgált 5 kétszárnyú család szempontjából 2014-ben a Biodiverzitás Napokon szegényesnek bizonyult. Csupán 86 faj kimutatására került sor.

A területre vonatkozó irodalmi adatokkal együtt a jelenlegi fajsám 116. Ez azonban nyilván csupán töredéke a valós faunának, ami egyértelműen kiderül az **1. táblázat**ból is. A területről kimutatott fajok nagy része többnyire általánosan elterjedt a Bakony-vidéken. A viszonylag ritkább fajok közül az alábbiak említhetők meg:

Culicidae: *Ochlerotatus excrucians* (Walker, 1856)

Bombyliidae: *Bombylius pictus* Panzer, 1794

Tabanidae: *Chrysops rufipes* Meigen, 1920, *Philipomyia graeca* Fabricius, 1794, (**3. ábra**)
Silvius alpinus (Scopoli, 1763), *Theriopectes gigas* (Herbst, 1787)

Stratiomyidae: *Clitellaria ephippium* (Fabricius, 1775), *Oxycera trilineata* (Linné, 1767)

3. ábra: A Bakony-vidéken ritka balkáni böggöly (*Philipomyia graeca*)
(a Malaise-csapdába repült) (fotó: Tóth Sándor)

A családonkénti fajlista táblázatos összeállításban készült (**2. táblázat**). Így jobban áttekinthető, hogy az egyes fajok a kijelölt terület mely részein kerültek elő. Ugyancsak kiderül az is, hogy az egyes területeken hány faj lett regisztrálva. Ebből a szempontból első helyen áll a 3. számú terület (üde bokros, ligetes vizes élőhely) 57 fajjal. Ennél azonban figyelembe kell venni, hogy erről az élőhelyről származnak az irodalmi adatok. Ha ezeket nem vesszük figyelembe, akkor visszakerül a második helyre és 33 fajjal valójából az 1. számú (puhafaliget) kerül az első helyre. További sorrend: 2. terület (26 faj), 4. számú terület (24 faj), 8. számú terület (22 faj), 5. számú terület (21 faj), 4. és 7. számú területe (11–11 faj).

A listában csillag jelöli a területről a faunisztikai irodalomban közölt fajokat.

2. táblázat: Családonkénti fajlista

Fajnév	Felső-Kongó (3-8)	Füzes erdő (1-2)
Culicidae – Csípőszúnyogok		
<i>Aedes vexans</i> (Meigen, 1830)	3	1, 2
<i>Anopheles maculipennis</i> Meigen, 1818		2
<i>Culex pipiens</i> Linnaeus, 1758	3, 5	1, 2
<i>Culiseta annulata</i> (Schrank, 1776)*	3	
<i>Culiseta morsitans</i> (Theobald, 1901)*	3	
<i>Ochlerotatus sticticus</i> (Meigen, 1838)	3, 8	1, 2
<i>Ochlerotatus cantans</i> (Meigen, 1818)*	3	
<i>Ochlerotatus caspius</i> (Pallas, 1871)*	6	
<i>Ochlerotatus excrucians</i> (Walker, 1856)*	8	1
Bombyliidae – Pöszörlegyek		
<i>Bombylius ater</i> Scopoli, 1763	6	
<i>Bombylius cinerascens</i> Mikan, 1796	5	
<i>Bombylius pictus</i> Panzer, 1794	7	
<i>Conophorus virescens</i> (Fabricius, 1787)	6, 8	1
<i>Hemipenthes morio</i> (Linnaeus, 1758)	4, 5	2
<i>Lomatia sabaea</i> (Fabricius, 1781)		1
<i>Phthiria canescens</i> Loew, 1846*	3	
<i>Villa hottentotta</i> (Linnaeus, 1758)		
Tabanidae – Bögölyök		
<i>Atylotus rusticus</i> (Linnaeus, 1767)	3	
<i>Chrysops caecutiens</i> (Linnaeus, 1758)	3, 5	1, 2
<i>Chrysops rufipes</i> Meigen, 1820	3	2
<i>Chrysops viduatus</i> Fabricius, 1794	3	1
<i>Haematopota pluvialis</i> (Linnaeus, 1758)	3, 4, 6, 8	1, 2
<i>Hybomitra distinguenda</i> (Verall, 1909)	3	
<i>Hybomitra ciureai</i> (Séguy, 1937)	3	
<i>Philipomyia graeca</i> Fabricius, 1794	5	
<i>Silvius alpinus</i> (Scopoli, 1763)	7	
<i>Tabanus bovinus</i> Linnaeus, 1758	4	2
<i>Tabanus bromius</i> Linnaeus, 1758	3, 4, 7	
<i>Tabanus quatuornotatus</i> Meigen, 1820	3	
<i>Tabanus maculicornis</i> Zetterstedt, 1842*	3	
<i>Therioplectes gigas</i> (Herbst, 1787)	3	1

Fajnév	Felső-Kongó (3-8)	Füzes erdő (1-2)
Stratiomyidae – Katonalegyek		
<i>Actina chalybea</i> Meigen, 1804	4	1
<i>Beris vallata</i> (Forster, 1771)*	3	
<i>Chloromyia formosa</i> Scopoli, 1763)	3, 7	
<i>Clitellaria ephippium</i> (Fabricius, 1775)	7	
<i>Lasiopa villosa</i> (Fabricius, 1794)*	3	
<i>Microchrysa polita</i> (Linnaeus, 1761)*	3	
<i>Nemotelus pantherinus</i> (Linnaeus, 1758)	2	
<i>Oplodontha viridula</i> (Fabricius, 1775)	3, 4, 5	1
<i>Oxycera trilineata</i> (Linnaeus, 1767)*	3	
<i>Pachygaster atra</i> (Panzer[1798])*	3	
<i>Stratiomys furcata</i> (Fabricius, 1724)	3, 6	
Syrphidae – Zengőlegyek		
<i>Anasimyia lineata</i> (Fabricius, 1787)	6	1
<i>Anasimyia transfuga</i> (Linnaeus, 1758)*	3	
<i>Baccha elongata</i> (Fabricius, 1775)	3	1
<i>Cheilosia albitarsis</i> (Meigen, 1832)*	3	
<i>Cheilosia pagana</i> (Meigen, 1822)	7	
<i>Chrysotoxum cautum</i> (Harris, [1776])	6, 8	
<i>Chrysotoxum vernale</i> Loew, 1841	4	1
<i>Episyrphus balteatus</i> (De Geer, 1776)	3, 4, 5, 6, 7, 8	1, 2
<i>Eristalinus aeneus</i> (Scopoli, 1763)*	3	
<i>Eristalis arbustorum</i> (Linnaeus, 1758)	4, 6	
<i>Eristalis tenax</i> (Linnaeus, 1758)	3, 4, 5, 6, 7, 8	1, 2
<i>Eupeodes corollae</i> (Fabricius, 1794)	4, 6, 7	2
<i>Helophilus pendulus</i> (Linnaeus, 1758)	3, 5	
<i>Helophilus trivittatus</i> (Fabricius, 1806)*	3	
<i>Heringia heringi</i> (Zetterstedt, 1843)*	3	
<i>Lejops vittatus</i> (Meigen, 1822)*	3	
<i>Melanogaster aerea</i> (Loew, 1843)*	3	
<i>Melanogaster nuda</i> (Macquart, 1829)*	3	
<i>Melanostoma mellinum</i> (Linnaeus, 1758)	4, 6, 8	1, 2
<i>Myathropa florea</i> (Linnaeus, 1758)	7	
<i>Neoscia annexa</i> (Müller, 1776)	3, 4	1
<i>Neoscia geniculata</i> (Meigen, 1822)*	3	
<i>Neoscia obliqua</i> Coe, 1940)*	3	
<i>Neoscia tenur</i> (Harris, 1780)*	3	

Fajnév	Felső-Kongó (3-8)	Füzes erdő (1-2)
<i>Orthonevra splendens</i> (Meigen, 1822)*	3	
<i>Paragus majoranae</i> Rondani, 1857	8	
<i>Parhelophilus versicolor</i> (Fabricius, 1794)*	3	
<i>Pipizella maculipennis</i> (Meigen, 1822)*	3	
<i>Pipzella viduata</i> (Linnaeus, 1758)*	3	
<i>Platycheirus clypeatus</i> (Meigen, 1822)	4, 6, 8	
<i>Platycheirus fulviventris</i> (Macquart, 1829)	3	1
<i>Pyrophaena rosarum</i> (Fabricius, 1787)*	3	
<i>Scaeva pyrastris</i> (Linnaeus, 1758)	3, 8	2
<i>Sphaerophoria scripta</i> (Linnaeus, 1758)	3, 4, 5, 6, 8	1, 2
<i>Syrirta pipiens</i> (Linnaeus, 1758)	4, 6	2
<i>Syrphus ribesii</i> (Linnaeus, 1758)	3, 4, 6, 8	
<i>Tropidia scita</i> (Harris 1780)	3	
<i>Xylota segnis</i> (Linnaeus, 1758)	3	1
<i>Volucella bombylans</i> (Linnaeus, 1758)	3, 8	1
Tachinidae – Fürkészlegyek		
<i>Bessa parallela</i> (Meigen, 1824)	3	2
<i>Blepharipa pratensis</i> (Meigen, 1824)	3	1
<i>Blondelia nigripes</i> (Fallén, 1810)		1
<i>Carcelia bombylans</i> (Robineau-Desvoidy, 1830)	3	
<i>Carcelia lucorum</i> (Meigen, 1824)	3, 6	
<i>Compsilura concinnata</i> (Meigen, 1824)	3, 4, 8	2
<i>Cylindromyia bicolor</i> (Olivier, 1812)	8	
<i>Cylindromyia brassicaria</i> (Fabricius, 1775)	3, 6	1
<i>Ectophasia oblonga</i> (Robineau-Desvoidy, 1830)	8	
<i>Eliozeta helluo</i> (Fabricius, 1805)	6, 8	
<i>Exorista larvarum</i> (Linnaeus, 1758)		1, 2
<i>Gonia ornata</i> Meigen, 1826		1
<i>Gynmosoma dolycoridis</i> Dupuis, 1961	4	
<i>Gymnosoma rotundata</i> (Linnaeus, 1758)	3, 8	
<i>Leskia aurea</i> (Fallén, 1820)		2
<i>Linnaemya media</i> Zimin, 1954	3, 6	
<i>Linnaemya picta</i> (Meigen, 1824)		1
<i>Meigenia dorsalis</i> (Meigen, 1824)	4, 6	
<i>Pales pavidata</i> (Meigen, 1824)*	3	
<i>Peribaea tibialis</i> (Robinaeau-Desvoidy, 1851)*	3	
<i>Phasia barbifrons</i> (Girschner, 1887)	3, 4, 6	

Fajnév	Felső-Kongó (3-8)	Füzes erdő (1-2)
<i>Phasia obesa</i> (Fabricius, 1798)	4	1, 2
<i>Phasia pusilla</i> Meigen, 1824	3	
<i>Phorocera assimilis</i> (Fallén, 1810)	4	
<i>Phryxe vulgaris</i> (Fallén, 1810)	3, 8	
<i>Platymya fimbriata</i> (Meigen, 1824)	3	1
<i>Siphona geniculata</i> (De Geer, 1776)	5	
<i>Siphona maculata</i> Staeger in Zetterstedt, 1849	4, 7	
<i>Solieria inanis</i> (Fallén, 1810)		2
<i>Sturmia bella</i> (Meigen, 1824)	4	
<i>Tachina fera</i> (Linnaeus, 1761)	3, 4, 6, 8	1, 2
<i>Thelaira nigripes</i> (Fabricius, 1794)	6	
<i>Voria ruralis</i> (Fallén, 1810)	8	2
<i>Zophomyia temula</i> (Scopoli, 1763)	3, 5, 8	1, 2

Köszönetnyilvánítás

A szerző köszönetét fejezi ki Kovács Tibornak a XII. Magyar Biodiverzitás Napok megszervezéséért, valamint a kutatómunkában való részvétel lehetőségéért.

Irodalom

- KENYERES, Z. & TÓTH, S. (2008): Csípőszúnyog határozó II. (Imágók). – Pannonia Füzetek **2**: 1-96.
- MAJER, J. (1977): Katonalegyek, Gömblegyek. Stratiomyidae, Acroceridae. – In: Magyarország Állatvilága (Fauna Hungariae), 129. – Akadémiai Kiadó, Budapest, 75 pp.
- MAJER, J. (1987): Bögölyök – Tabanidae. – In: Magyarország Állatvilága (Fauna Hungariae), 162. – Akadémiai Kiadó, Budapest, 68 pp.
- MIHÁLYI, F. (1986): Fürkészlegyek, Ászkalegyek. – Tachinidae, Rhinophoridae. – In: Magyarország Állatvilága (Fauna Hungariae), 161. – Akadémiai Kiadó, Budapest, 425 pp.
- SACK, P. (1928–1932): Syrphidae – In: LINDNER, E. (ed.): Die Fliegen der paläarktischen Region **4**(4): 1-451.
- STACKELBERG, A. A. (1970): Classification to the insects of the European part USSR, Syrphidae. – Opredeliteli po Faune USSR **5**(2): 11-96.
- STUBBS, A. E. & FALK, S. J. (1983): British hoverflies an illustrated identification guide. – British Entomological & Natural History Society, 253 pp.
- TORP, E. (1994): Danmarks Svirrefluer (Diptera: Syrphidae). – Danmarks Dyreliv **6**: 1-490.
- TÓTH, S. (1968): Adatok a Bakony hegység bögöly-faunájának ismeretéhez (Diptera, Tabanidae). – A Veszprém megyei Múzeumok Közleményei **7**: 385-393.
- TÓTH, S. (1973): Adatok a Bakony hegység pöszörlegy faunájának ismeretéhez (Diptera, Bombyliidae). – A Veszprém megyei Múzeumok Közleményei **12**: 457-465.
- TÓTH, S. (1977): Pöszörlegyek – Ablaklegyek. Bombyliidae – Scenopinidae. – In: Magyarország Állatvilága (Fauna Hungariae). 127. – Akadémiai Kiadó, Budapest, 87 pp.

- TÓTH, S. (1978): Ökológiai és faunisztikai adatok Magyarország pöszörlégy-faunájának ismeretéhez (Diptera: Bombyliidae). – A Veszprém megyei Múzeumok Közleményei **13**: 35-56.
- TÓTH, S. (1986): Adatok a Bakony hegység fürkészlégy-faunájához (Diptera: Tachinidae). – Folia Musei historico-naturalis Bakonyiensis **5**: 99-146.
- TÓTH, S. (1999a): A Bakony hegység bögöly faunája (Diptera: Tabanidae). – Folia Musei historico-naturalis Bakonyiensis **14** (1995): 104-136.
- TÓTH, S. (1999b): Újabb adatok a Bakony hegység katonalégy faunájához (Diptera: Stratiomyidae, Xylomyidae). – Folia Musei historico-naturalis Bakonyiensis **14** (1995): 137-158.
- TÓTH, S. (2000): A Bakony-vidék pöszörlégy faunája (Diptera: Bombyliidae). – Folia Musei historico-naturalis Bakonyiensis **16** (1997): 137-156.
- TÓTH, S. (2001): A Bakonyvidék zengőlégy faunája (Diptera: Syrphidae). – A Bakony természettudományi kutatásának eredményei **25**: 1-448.
- TÓTH, S. (2004): Magyarország csípőszúnyog-faunája (Diptera: Culicidae). – Natura Somogyiensis **6**: 1-327.
- TÓTH, S. (2006): A Bakonyvidék csípőszúnyog-faunája (Diptera: Culicidae). – Acta Biologica Debrecina Supplementum Oecologica Hungarica **15**: 1-243.
- TÓTH, S. (2007): Csípőszúnyog határozó I. (Lárvák). – Pannónia Füzetek **1**: 1-96.
- TÓTH, S. (2011): Magyarország zengőlégy faunája (Diptera: Syrphidae). – e-Acta Naturalia Pannonica, Supplementum **1**: 1-408.
- TÓTH, S. (2012): A Bakonyvidék fürkészlégy faunája (Diptera: Tachinidae). – A Bakony természettudományi kutatásának eredményei **31**: 1-198.
- TÓTH, S. (2013): Magyarország fürkészlégy faunája (Diptera: Tachinidae). – e-Acta Naturalia Pannonica **5**, Supplementum **1**: 1-321.
- TSCHORSNIG, H-P. & HERTING, B. (1994): Die Raupenfliegen (Diptera: Tachinidae) Mitteleuropas: Bestimmungstabellen und Angaben zur Verbreitung und Ökologie der einzelnen Arten. – Stuttgarter Beiträge zur Naturkunde. A (Biologie) **506**: 1-170.
- VAN VEEN, M.P. (2004): Hoverflies of Northwest Europe. Identification keys to the Syrphidae. – KNNV Publishing, Utrecht, The Netherlands, 254 pp.

Received March 20, 2016

Accepted May 02, 2016